

שמיעתא עמיקתא

גליון תש"ד | פרשת נח | תשפ"ז | קהילת חניכי הישיבות | רמות ב' | ירושלים תובכ"א

שמעתא אליבא דהלכתא

משיעורי חרה"ג הרב יוחנן בורגר שליט"א

מו"ץ וראש כולל הוראה רמות

האם מלצר המשמש בסעודה יכול להיות פנים חדשות

א. שבע ברכות ב'י ימי המשתה כשיש פנים חדשות. ב. מי בכלל פנים חדשות. ג. פנים חדשות גם ביום. ד. האם צריך שמרבים בשבילים. ה. גדר מרבים בשבילים. ו. האם בעינין שירבו בפועל בשבילים. ז. מנהג העולם להקל אפילו בפנים חדשות שאינם חשובות.

א. **שבע ברכות ב'י ימי המשתה כשיש פנים חדשות**

איתא **בכתובות** (נ:) מברכין ברכת חתנים בעשרה וחתנים מן המנין. ואיתא שם (ו:) מברכין ברכת חתנים כל שבעה, מיתיבי מברכין ובתולה שבעה ולא למנה יום א', מאי לאו אפילו אלמנה שנשאת לבחור, לא לאלמון, אבל לבחור מאי שבעה אי הכי ליתני מברכין לבתולה שבעה ולא למנה שנשאת לבחור שבעה ולא למנה יום א', מילתא פסיקתא קתני דליכא בתולה דבצרה משבעה וליכא אלמנה דבצרה מיום אחד. וכן פסק **השו"ע** (סי' סב סעי' ו-ו) שמברכין כל ז' אם הוא בחור שנשא אלמנה, או אלמון שנשא בתולה, ואם היה אלמון שנשא אלמנה, מברכין אותה ביום ראשון בלבד.

ועי' **באלף לך שלמה** (אוי"ח סי' נט) שכת' שבחתן נהי דקבעו לו חז"ל ז"י לשמחה מ"מ לא קבעוהו למשתה ומותרין בתענית. ומבואר דס"ל דאין בזה חיוב. וכן **ברב פעלים** (האש"י חיד' סי' ו) הוכיח דאין חובה לעשות סעודה ע"מ לברך ז"י כל ז"י מרב אשי דאיקלע לבי רב כהנא דרבנן עבדי עובדא בנפשייהו דכל פגש שלא נזדמן פנים חדשות שמרבים אכלו ברא לבד, ולא הכריחו עצמן לחזר שיוכלו לברך כל הברכות ע"י שיביאו אנשים חדשות. וכן משמע בדף ז ע"ב דקא' ר"י והוא שבאו פנים חדשות ולא קא' דצריך להביא פנים חדשות, ע"כ. ועי' **באוצר הפוסקים** (סי' סב ס"ק כה אות ב).

ב. **מי בכלל פנים חדשות**

איתא **בכתובות** (ו:) מברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה, אמר רב יהודה והוא שבאו פנים חדשות. ופרש"י פנים חדשות - בכל יום שלא היו שם אתמול. וכת' **המאירי** (שם) שגדולי הרבנים מפרשים דהיינו שלא היו שם אתמול אע"פ שכבר אכלו שם. ומשמע דס"ל דמש"כ רש"י הוא כפשוטו, והיינו דאף שכבר אכל בסעודת חתן אם לא אכל אתמול שוב חשיב פנים חדשות.

והריטב"א (כתובות ז:) כת' **דרש"י** פירש פנים חדשות שלא היו שם קודם לכן, ולקמן בשמעתין אמרינן פנים חדשות דלא הוו תמן מעיקרא שכן הגירסא בספרי דוקני, ו**במנ"כ** (כא.) שאמרו (בענין אבל), ואם באו פנים חדשות חולץ, הכי נמי מוכח התם דפירוש פנים חדשות דלא הוו תמן מעיקרא. משמע דס"ל דלפי רש"י לא סיג אם לא היו אתמול אלא בעינן שלא היו בסעודת נישואים כל השבעה. וכן הוא **ברמב"ן** (שם ג), דפירש דפנים חדשות היינו שלא אכל שם כל ז' ימי המשתה, וכן הוא פירוש רש"י, וכדאמרינן לק' משכחת לה בפנים חדשות דלא הוה תמן מעיקרא, ע"כ. ולדעה זו הדבר תלוי אם אכל בסעודה או לא אכל ב'י המימים.

ותוס' (ד"ה והוא שבא) כת' דאומר ר"י דפנים חדשות אין קורא דבניא שמרבים בשבילים השמחה יותר ושבט דחשבינן פנים חדשות דאמרינן באגדה מזמור שיר ליום השבת אמר הקב"ה פנים חדשות באו לכאן נאמר שירה התם נמי מרבין לכבוד השבת בשמחה ובסעודה, ע"כ. משמע מדבריהם דלא תלי באם כבר היו אלא בהאם מרבים בשבילו (ועי' להלן בגדר מרבים בשבילו). וכן מבואר **במאירי** (שם) אליבא דדעה זו וז"ל: ויש מפרשים שאפי' אכל שם כל ימות החופה הואיל ואינו רגיל לאכול עמו כל השנה ובשביל כבוד חופה הוא אוכל פנים חדשות הן, ע"כ.

אולם **הריטב"א** (שם) בשם **תוס'** שאין קרוי פנים חדשות אלא **כשאדם חשוב דלא הוה תמן מעיקרא** שראוי להרבות שמחה בשבילו. וכן מבואר **ברא"ש** (שם פי"א סי' י) שכתב דפנים חדשות שלא אכלו עד עתה אפילו היו שם בשעת החופה. ונראה דלא מיקרו פנים חדשות אלא בני אדם שמרבים בשבילם שמחה יותר, ע"כ. מבואר דס"ל דתוס' הני"ל לא באו לחלוק אלא להוסיף דמלבד שבעינן שעדיין לא אכל, בעינן נמי שמרבים בשבילו.

אבל דעת **הרמב"ם** (ברכות פי"ב ה"י) שאם היו האוכלים אחרים שלא שמעו ברכת נישואין בשעת נישואין מברכין בשבילם אחר בהמ"ז ז' ברכות כדרך שמברכין בשעת נישואין, ע"כ. מבואר מדבריו דתלי אם שמעו ברכת נישואין בשעת נישואין. **והתוס' רי"ז** (שם) פירש דפנים חדשות היינו שעדיין לא שמע את ה' ברכות. וכ"כ **הריטב"א** (שם) דגרי' דכל שלא היה שם בשעת שמחה כשמברכין ברכת חתנים ואע"פ שנכנס שם בשעת שמחה כמאן דלא הוה תמן מעיקרא כלל דמי, אבל ראיתי קצת מרבותינו שכת': אם בא לשם אדם דלא הוה תמן מעיקרא כלל ולא נכנס שמה כל ימי המשתה מברכין ז"יב ואע"פ שלא אכל שם כלל עכשיו, ואין זה נ"ר נכון, ואחרים כת' שאע"פ שהיה שם בשעת כניסה לחופה שברכו ברכת חתנים בשעת כניסה לחופה, ע"כ.

אולם **השט"מ** (כתובות ז:) כת' בשם **תלמידי הרב רבינו יונה ז"ל** שפירשו דפנים חדשות אנשים שלא היו שם בשעת אכילה ביום ראשון, אבל אם היו שם בשעת נישואין ולא היו שם בשעת אכילה ביום הראשון אם באו בימים האחרים לאכול פנים חדשות הוו וראיה לדבר מדאמרינן יומא קמא בריך כולוהו מכאן ואילך אם באו פנים חדשות כו' ומסתמא בשעת נישואין הוה דיקא נמי דקא' יומא קמא ולא קאמר בשעת נישואין בריך כולוהו, ו**הרמב"ם** שם כתב איפכא כו', ע"כ.

והמאירי (שם) הביא מוח' הני"ל וכת' דפנים חדשות אלו נחלקו בה המפרשים לכמה דעות ואין בידינו להכריע. **והגהות מיי'** (ברכות פי"ב אות ה) כתב בשם **רבנו נרבונא** דפירשו אי איכא פנים חדשות כלומר אם הפנים חדשות שבאו לחופה עודם שם שלא הלך אחד מהן מברך כולוהו ואפילו כל הז' ימים ובלבד שלא הלך אדם מאותן שבאו לכבוד החופה אבל הלכו לא עכ"ל התוס'.

והטור (אש"י סי' סב) פסק שיהא שם פנים חדשות שלא אכלו בחופה אפי' היו בשעת ברכה. ו**הפרישה** (אות יב) כתב בשם **המהרש"ל** (שי"ש כתובות פי"א סי' יח) דפנים חדשות היינו דוקא שלא היו בשעת הברכה.

והשו"ע (סעי' ז) כתב דכהיו האוכלים הם שעמדו בברכת הנשואין ושמעו הברכות, אבל אם היו האוכלים אחרים, שלא שמעו ברכת נשואין בשעת נשואין, מברכין בשבילם אחר בהמ"ז ז"יב, כדרך שמברכין בשעת נשואין, והוא שיהיו י', וחתן מן המנין. וי"א שאפי' היו בשעת החופה ושמעו הברכות, אם לא אכלו שם עד עתה, מקרי פנים חדשות ומברכים בשבילם ז"יב אחר בהמ"ז, וכן פשט המנהג, ע"כ. **והרמ"א** שתיק להשו"ע ומוכח דס"ל כוותיה. **והב"ש** (סי' קח) הביא בשם **המהרש"ל** שפסק כדיעה קמייאת דהיינו דעת הרמב"ם, ע"כ. ומשמע דהכי ס"ל **להב"ש** להלכה, ואפשר דכוונתו דעכ"פ יש לחוש אף לדעה זו משום ספק ברכות. **והחכמ"א** (כלל קכב אות ה) כת' דדוקא כשהיו שם באותו סעודה פנים חדשות שלא היו עדיין בסעודת נשואין אפילו היה בשעת החופה ושמע הברכות אם לא אכל שם עד עתה מקרי פנים חדשות ומברכין בשבילו שבע ברכות. **והערוה"ש** (אות כה) דרוב רבותינו פירשו דלא כהרמב"ם. ונראה דאם א"א להחמיר דעת הרמב"ם נראה שיש לברך כדעת רוב הפוסקים ומבואר בשו"ע וברמ"א שכן המנהג. וכן פסק נמי **בשובע שמחות** (פי"א אות ז).

ג. **פנים חדשות גם ביום**

ועי' **בשט"מ** (כתובות ז:) שכת' בשם **תרי"י** בשם **רבני צרפת** שאפי' לא באו פנים חדשות בכל אכילה ואכילה כיוון שבאו פנים חדשות ביום, כל אותו היום נדון אותו כיום הראשון, ומברך כל הברכות. וכ"כ **הר"ן** (כתובות ב: ברי"ף) בשם **תוס'** שאם באו פנים חדשות בלילה מברכין עליו לילה ויום והוא שעמד שם בכל שעת ברכה. **והרמ"א** (סעי' ז) כת' ע"פ **הר"ן** ד"א דאם היו שם פנים חדשות, אע"פ שאין אוכלין שם, מברך בשבילם לילה ויום. וכת': **הב"ח** (סוף אות ה) שמוזה שסיים הר"ן "והוא שעמד שם בכל שעת הברכה", משמע דבעינן שאותו פנים חדשות של הלילה צריך להיות גם ביום.

ועי' **בח"מ** (סי' קיב) שמבאר דס"ל **להרמ"א** דהיום נמשך אחר הלילה וכל היום נקרא עדיין פניח, אבל **מהר"ש** לא משמע כן שכת' יומא קמא י"א סעודה קמייאת, משמע מיד בו ביום בסעודה שנייה לא מקרי פנים חדשות ולכל סעודה צריך פנים חדשות. **והב"ש** (סי' קא) כת' דרוב פוסקים חולקים על הרמ"א, לכן כתבו טעם שמברכים בליל שבת ללא פנים חדשות ובשחרית בשבת ואי היו ס"ל כפוסקים שמברכים בשביל פנים חדשות לילה ויום, לא קשה מידי דהא שבת הוא פנים חדשות. ו**כנהב"ש** הוכיח נמי **הגרי"א** (אות כה). וצ"ל דשאני שבת שאינו פנים חדשות ממש ועל כן בעינן חידוש בכל סעודה, וע"כ לומר כן דאלי"ה נמצאו דברי הרמ"א סותרים אחדדי שהביא דברי הר"ן להלכה, וכמו כן פסק להקל בשבת דהוי פנים חדשות גם ביום.

פניני הלכה

המשתמש בסכין יפני לצורכי אכילה האם צריך להטבילו

דבר שכיו שהנמצא בדרך או בטיוול וכיוצא"ב, רוצה להשתמש בסכין המיועד לצרכי עבודה - לצרכי אכילה, ויש לדון האם מותר להשתמש בסכין באקראי לצרכי אכילה ללא טבילה כיוון דאין הכלל עומד אצלו לצרכי אכילה, או דילמא כיוון דרוצה עתה להשתמש בו לצרכי אכילה חייב להטבילו.

א. **תנן** (ע"ז עה:) הלוקח כלי תשמיש מן העובדי כוכבים, את שדרכו להטביל יטביל, להגעיל יגעיל, ללבן באור ילבן באור, השפוד והאסכלא מלבן באור.

ובגמ' (שם) תנא וכולן צריכין טבילה בארבעים סאה. מנה"מ אמר רבא דאמר קרא כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטרה, הוסיף לך הכתוב טהרה אחרת. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוחא אפי' כלים חדשים במשמע, דהאי ישנים וליבנן כחדשים דמו ואפי"ה בעי טבילה. דחקיקי לה רב ששת אי הכי אפי' זוזא דסרבלא נמי (פרש"י מספרים שגויון בהן בגדי צמר), א"ל כלי סעודה אמורים בפרשה.

עוד אמרינן שם כלי מתכות בפרשה, אמר רב אשי הני כלי זכוכית הואיל וכי נשתברו יש להן תקנה (פרש"י שנשתבר ראוי להתיכו ולעשותו כלי), ככלי מתכות דמי. ואיתא **בירושלמי** (ע"ז פי"ה ה"ט"ו) דטבילה זו מטעם שיצאו מטומאת הגוי ונכנסו לקדושת ישראל.

ב. וכתב **הרמב"ם** (פי"ז מהל' מאכלות אסורות ה"ו) טבילה זו שמטבילין כלי הסעודה הנקחין מן הגוים ואח"כ יותרו לאכילה ושתייה אינה לענין טומאה וטהרה אלא מדברי סופרים, ורמו לה כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטרה, ומפי שמועה למדו שאינו מדבר אלא בטהרתן מידי גיעולי גוים לא מידי טומאה וכו' וכיון שכתוב וטרה אמרו חכמים הוסיף לו טהרה אחר עבירתו באש להתיירו מגיעולי נכרים.

ומפשטות לשונו נראה דס"ל דטבילה זו היא מדרבנן, וכ"כ **בר"ן** (לס: ברי"ף), וביאר דמש"ה פסק שם (ה"י) גבי כלי משכנתא לקולא גע"ש. וכ"כ **הריטב"א** (ע"ז עה:)

והרשב"א (חי' ע"ז עה: ובתוה"ב הארוך שי"ד ב"ד).

מיהו **הריטב"א** גופיה כתב (שם) דלשאר המפרשים הוי דאורייתא. וכן **הרשב"א** גופיה (שם) כתב דמשמע ודאי כי טבילה זו מדאו". וכתובתו כתב **הרשב"א** (ח"י סי' רה ורנח) דמדברי רמב"ם יראה שהוא סבור דהיא דאורייתא, ופשטות של שמועה בסוף פרק בתרא דע"ז מוכח כן. וכת' **הכ"מ** (מא"י פי"ז ה"ה) דגרי' דטעמו של הרשב"א (בתשובה) מפני שראש שכתב רבינו ומפי השמועה למדו. **והחל"מ** (שם) כתב דטעמו מפני שקראו דברי סופרים, וכל ד"ס הוא הלל"מ שהוא מה"י.

ובתורות הדשן (סי' רנח) כתב דאין קטן נאמן על טבילת כלים כיוון דהיא דאו". והביאו **הב"י** (סי' קס), וכ"כ שם (סי"ד) לדגנא דאין מאמינן קטן על טבילת כלים. ונר' דס"ל לדגנא דהוא דאו", וכ"כ **בט"ל** (שם סי' קי) וגר' ובהגהות **הגר"א** (שם סי' לו). וכתב **הפר"ח** (סי' ה) דכן מוכח נמי מדברי המחבר בס"ט דפסק דטביל כל משכנתא, ודלא כהרמב"ם דפסק לקולא. וכ"כ **בפמ"ג** (אוי"ח סי' שכב אי"א סי' קא) דלדידן כלי מתכות דאין כמבואר בס"י קב ביו"ד. וכ"כ **במשנ"ב** (אוי"ח סי' שכב סי"ז סי' קא) דהמחבר ביו"ד סעיף י"ד סתם דטבילת כלי מתכות דאו". [ועי' **בהפ"ל** ד"ה מוה"א דכתב דאפשר דבשעה שכתב דבריו שבב"י (אוי"ח שם) סבר דטבילת כל הכלים מדרבנן]. וכ"כ לדגנא **בש"ך** (סי' קא) לענין טבילת כלי מכסף הנעשה אצל אומן גוי, דודאי יש להחמיר באיסור דאו", ע"ש. וכתב **הפר"ח** (סי' ג וכו') דמסתבר דהא דטבילה זו מהתורה, אינו אלא בכלי מתכות דכתביה בפרשה, אבל לא בכלי זכוכית דאינם אלא מדרבנן משום דדמי לכלי מתכות, והכי מוכח בפ"ק דשבת (זו:). וכ"כ בהגהות **רעק"א** (על הטי"ז סי' טו) דבכלי זכוכית לכו"ע הטבילה דרבנן וכמ"ש הפר"ח, וכמ"ש **בשאגת אריה** (סי' נו) **ובפנים מאירות** (ח"ב סי' צז).

ג. ומצנינו **באו"ה הארוך** (שער נח סי' פה) דכת' דאין לפטור המחטין שתופרין בהם המולייתא מטבילה, מטעם שאין מיוחדים לתשמיש של מאכל, דהא סכין קטן של סופרים שחותכין בהן קלפים אסור לאכול בהם עראי אם לא טבלו (אלא דיש לפטור מחמת דאין משתמשים בהם למאכל הראוי לאכילה).

ד. האם צריך שמרבים בשבילים

ויעוני **בתוס'** הני"ל (ד"ה והוא) שכת' בשם ר"י דפנים חדשות אין קורא אלא **בבנ"א שמרבים בשבילים השמחה** יותר. וכי"כ **ברא"ש** (שם) אלא **שמרש"י** ושאר ראשונים דלעיל שלא כתבו תנאי זה משמע דלא ס"ל כתוס' והרא"ש. וכי"כ **השט"מ** (שם ד"ה והוא) דמשמע **מרש"י** דלא בעי בנ"א המרבים בשבילם תדע דהא משמע דלא בעינן שידעו בני הסעודה מהבאים כדי שיכיניו יותר בעבורם דאין הברכה תלוי ברבוי הסעודה אלא אפי' לא באו אל המשתה אלא פתאום ולא הרבו בשבילם מידי אפי"ה פשיטא ודאי דמברכין וכיון שכן מה לי הראויין להרבות בשבילם או אינם ראויין ואפשר שזהו שכת' רש"י והוא שבאו אל המשתה, ע"כ. וכן נר' מהראשונים שהביא **הר"ן** (כתובות ב: ברי"ק ד"ה ואין) דס"ל דמברכים ז"ב אף ללא סעודה אלא די בפנים חדשות, אא"כ נאמר דראויים להרבות בעיני ולא להרבות בפועל אלא דעי' **במש"פ** (שם) דבעתה **הרב האיי גאון** דאם לא בעינן סעודה מ"מ פנ"ח שמרבים בשבילו בעינן, אלא דדלמא כוונתו דמרבים שמחה. ועי' **בטור** (סי' סב) שפסק כתוס' והרא"ש דאינו נקרא פנים חדשות אא"כ מרבים בשבילם. וכי"כ **השו"ע** (סי' פח) בשם יש אומרים "שאינם נקראים פנים חדשות אלא א"כ הם בני אדם שמרבים בשבילם".

ה. גדר מרבים בשבילים

והנה **בתוס' וברא"ש** הני"ל כת' דמרבים בשבילם השמחה יותר. **והר"ן** (ב: ד"ה והוא) כתב בשם **ר"ת** דהאי פנים חדשות היינו **ששמחים עליו בני החופה. ובהגה' מיימוני** (פ"ב מהלכות ברכות אות ה) כת' בשם **ר"י** אורחים שהחתן מתכבד בהן. ונר' שיש נפ"מ ביניהם דלר"י ודעמיה בעינן "שממחה עמו" משא"כ לדעת הגהות בעינן "כיבוד" ולא שמחה. וכמו כן איכא נפ"מ דלפי הר"ן משמע שהנעדים יהיו שמחים בעינן, משא"כ לדעת ההגהות שמחת החתן בעינן. ועי' **בשמעתא עמיקתא** גליון קמ"ג שהארכנו בס"ד בענין האם ז"ב נועדו עבור החו"כ או עבור הנעדים, עיי"ש.

והמרדכי (כתובות סי' קלג) כת' דאומר **ר"ת** דפנים חדשות קרוי אדם חשוב שהוא כבוד החתן ודרך להרבות בשבילם אבל איניש אחרינא לא. **והטור** (שם) כתב שאינו נקרא פנים חדשות אא"כ מרבים בשבילם. ועי' **בב"ח** (אות ה) שכתב דלשון זה שכתב הוא סתום שלא פירש מהו הרבוי שמרבים בשבילם אבל **בתוס' וברא"ש** כתוב מפורש מרבים בשבילם השמחה יותר וכו'. וכי"כ **הר"ן** (ב: ברי"ק ד"ה והוא) ואפשר דהטור דכתב בסתם נתכוין לומר שמרבים בשבילם כל מילי דהיינו שמחה ומנות בסעודה, ע"כ. **והשו"ע** (סי' פח) סתם כלשון הטור. **והי"ש** (כתובות פ"א סי' יח) כת' דפנ"ח כת' **התוס'** (ז: ד"ה והוא) ורש"י, דהיינו אנשים חשובים, שמרבים שמחה בשבילם, **פי' שידוע ששמחים בעלי הסעודה לקראתם, וקו"י קרובי החתן והכלה**, ע"כ. **ובקשו"ע** (סי' קמט אות ה) כת' דפנים חדשות מקרי אם בא לשם אדם **מחמת שמחת מריעות ורוצים להרבות בשבילו**, ע"כ. ועי' עוד בזה להלן אות ז'.

ו. האם בעינן שירבו בפועל בשבילים

ועי' **בריטב"א** (שם) שכת' בשם התוס' שאין קרוי פנים חדשות אלא כשבא לשם אדם חשוב דלא הוה תמן מעיקרא שראוי להרבות שמחה בשבילו. ומבואר דלא בעינן להרבות בפועל אלא סגי שראויים להרבות בשבילם. **ומהט"מ** הני"ל משמע דס"ל לדעת תוספות בעינן שמרבים בשבילם. וכן משמע **מהטור** (שם) שכתב דיש מקומות שנוהגין שהקהל הולכים עם החתן מבי"ה לביתו ביום שבת שחרית אחר התפלה ומברכים שם ז"ב ויראה שאינו מנהג טוב שאפי' אם יש שם מי שלא היה בשעת ברכה לא מקרי פנים חדשות, כיון שאין מרבים בשבילו, ע"כ. ולכאז' צ"ע דמכי תיתי דלא מרבינן בשבילו, אע"כ דס"ל דבעינן שירבו בשבילו בפועל. ועי' **בב"ח** (אות ה) שכתב שמלשון **המרדכי** (שם) שכתוב אומר **ר"ת** פנים חדשות קרוי אדם חשוב שהוא כבוד החתן **ודרך** להרבות בשבילם אבל איניש אחרינא לא עכ"ל, משמע דכל שבאו פנים חדשות אף על פי שלא הרבו בשבילו מנות מלל מקום כיון דדרך להרבות בשבילו מברכין ז', ברכות, ע"כ.

וז"ל השו"ע (סי' פח) י"א שאינם נקראים פנ"ח אא"כ הם כשרים שמרבים בשבילם. וכת' **הח"מ** (סי' קא) דנר' שצריך שיהיו בני החופה שמחים על ביאתו שם ואף שלא הרבו בשבילם **מ"מ ראוי להרבות בשבילם. והבי"ש** (סי' ק) הביא דברי הב"ח שכת' דאפי' אם עכשיו אינם מרבים בשבילם אלא הם ראויים להרבות בשבילם הוי פנ"ח וכת' ע"ז הבי"ח דזה היינו לפוסקים דס"ל דפנ"ח הם שאוכלים שם, אבל להר"ן שהביא ברמ"א אי"צ להרבות בשבילם אלא ששמחים בשבילם בני החופה, ע"כ.

והערה"ש (אות כז) תלה דין זה במח', דלרמב"ם הני"ל דס"ל דפנים חדשות פירושו מי שעוד לא שמע ז"ב, הטעם דהצריכו פנים חדשות אוגזו משום שברכות אלו הם לברך את הזוג שיצליחו, לכן כשיש פנים חדשות שלא שמעו עדיין דברכות, הרי לא ברכו עדיין את הזוג, ומחוייבים לברכם. ולכן אינם נפ"מ אם הם מכובדים או לא, אבל לחולקים וס"ל דפנים חדשות הוא מי שעוד לא סעד סעודת נישואין, וטעם דבעינן פנ"ח פנים חדשות הני"ח כן בעינן שמחה חדשה, בעינן בנ"א חשובים שמרבים בשבילם מאכל ומשתה ואפילו אם עכשיו אין מרבים בשבילם אלא שראויים לזה הוה פנ"ח, עיי"ש. ועי' עוד בזה בסמוך אות ז' בשם התשובה מאהבה.

ז. מנהג העולם להקל אפילו בפנים חדשות שאינם חשובות

ולפי הני"ל צ"ע אמאי הרבה פעמים אין מדקדקים להביא פנים חדשות שראויים להרבות בשבילם אלא מצרפים מלצר המשמש בסעודה וכדו'. וי"ל דסמכו על דברי הראשונים דס"ל דלא בעינן שירבו בשבילם. והעירוני שבאמת **החכ"א** (שער בית הנשים כלל קכט אות ה) השמיט תנאי ז"ב. ועי' **בפרי האדמה** (ח"א פ"ב דברכות ה"ה) שכתב כן בדעת השו"ע דממש"כ בעי' ז"א אם היו האוכלין אחרים שלא שמעו הברכות ומרבים בשבילם, נראה בחלט דאפי' לא היו ראויים להרבות בשבילם, ע"כ. וצאע לפי דבריו **השו"ע** שכתב שם סעי' ז' בדעה הראשונה בסתם "אם היו האוכלים אחרים, שלא שמעו ברכת נישואין בשעת נישואין, מברכין בשבילם אחר בהמ"ז ז' ברכות כו"ו. ומבואר דלא בעינן מרבים בשבילם, והדעה המחייבת שהביא בסעיף ח' בשם י"א דצריך מרבים לא קיי"ל כותיה. וכן נקט **היב"א** (ח"ב אח"ע סי' יא אות ב').

וכמו כן י"ל דלפי הסוברים דפנים חדשות פירושו שמחתם מתרבה השמחה וכמו שבארנו לעיל, י"ל דכיון שמושביים בנ"א לכבוד הסעודה לשם שמחה, דבר שאין הדרך לעשות, יש כאן ריבוי שמחה. וכמו כן י"ל דס"ל דלמ"ד דבעינן ריבוי כל שמרבים בפועל חשיב ריבוי אע"פ שאינו ראוי לכך.

שו"ר **בשלחן העזר** (סי' יב אות א שמלה לצבי אות ה) שהקשה על מה סמכו העולם שלוקחים לפנ"ח א' מן השוק מן הבא קודם אפי' ארחי ופרחי שאינן מכירין ומברכין ז"ב. ועיי"ש שכת' דאולי סומכים העולם על שיטת הרמב"ם דס"ל מברכין ז"ב כשיש פנים חדשות היינו ע"מ להוציאם יד"ח הברכות, ולשיתנו די אפילו אם יקראו איש מהשוק. ועיי"ש דלצאת ידי כל הדעות נכון שיהיה הפ"ח הזה גם מיסב עמהם בסעודה, עיי"ש. ועי' **בערוה"ש** המובא לעיל שגם נקט בדעת הרמב"ם לא בעינן אדם וחשוב לפנ"ח.

ובתשובות והנהגות (ח"ס י"ב) כת' שדין "פנים חדשות" מבואר בקדמונים שצריך אנשים חשובים שמוסיפים בשמחה, שלזאת הוצרכו ומברכים עבורם, וע"כ לא ראו ארחי ופרחי אפשר לקרוא לו "פנים חדשות", שאין נוכחותם מוסיפה שמחה להחתן והציבור, וכן פסק **החזו"א זצ"ל** לזיהר בזה. אבל למעשה לא נהגו כן, וצ"ע על מה סומכין כו'. ונלע"ד שסומכין על הרמ"א אחר"ע (סי' סב סעי' ה) שבסעודה שלישית אין פנים חדשות ומ"מ מברכים ז"ב, והטעם שדורשים דרשה ושמחים בו ומועיל כפנים חדשות, וכ"ש אצלנו אם הדרשה היא בשבח החתן וכלה ושמחים בכך מועיל כפנים חדשות, ולכן מקילין בצירוף אנשים חדשים ואפילו ארחי ופרחי, ומצינו טעם למנהג להקל בס"ד. והדורשים לא יאריכו בדרוש בעלמא, אלא יהיה עיקר דבריהם בשבח החתן והכלה ומשפחתם, ע"כ. ולכאורה דבריו דחוקים דא"כ מה מהני אותם פנים חדשות והרי לא מעלים ולא מורידים.

ויעוני' **בהתעוררות תשובה** (ח"ב סי' צט) שכת' שדעת הפוסקים שהפנים חדשו צריכים עכ"פ אנשים ראויים להרבות בשבילם, ולפ"ז החתן הדרוש בסעודה שלישית ובאים קראים הרבה לכבוד התורה ומרבים בעדם לכבודם מאכל ומשתה מוטעמים אפילו אם אינם מרבים בעדם, אבל ראויים המה אלו אנשים שבאו לכבוד התורה להרבות בעדם גם ראוי להרבות במאכל ומשתה לכבוד התורה שהחתן דורש דרשה וגם דברי תורה פקודי ישרים משמחי לב א"כ הוה שמחה יתירה ומברכין שבע ברכות לפ"ז גם אם נמשך הסעודה עד הלילה ראוי לברך שבע ברכות, ע"כ. ומבואר שדוקא מחמת שבאים פנים החדשות לכבד את התורה מהני. וא"כ אין בטעם זה די ליישב מנהג העולם. ועי' עוד בזה **באוצר הפוסקים** (שם ס"ק מ אות א).

מסקנא דדינא

א' מברכים ברכת חתנים בעשרה וחתנים מן המנין. ומברכים כל שבעה אם הוא בחור שנשא בתולה או אלמנה, או אלמון שנשא בתולה. **ב'** אין חובה לעשות סעודה על מנת לברך ז' ברכות כל ז' ימים. **ג'** מה שמברכין ברכת חתנים בעשרה כל שבעה, היינו דוקא אם באו פנים חדשות. **ד'** נחלקו הפוסקים מי נחשב פנים חדשות, י"א שהם אלו שלא שמעו ברכת הנישואין בחופה. וי"א שאפי' היו בשעת החופה ושמעו הברכות, אם לא אכלו שם עד עתה, מקרי פנים חדשות. ולמעשה העיקר כדעה השניה. ומ"מ במקום שאפשר לכתחלה יש לחוש לב' הדעות. **ה'** לא נקראים פנים חדשות אלא א"כ הם בני אדם שמרבים בשבילם, יש מפרשים שמרבים מאכל ומשתה, ומ"מ די שראויים הם לכך אע"פ אלא מרבים בפועל. ויש מפרשים שמרבים שמחה בגללם דהיינו ששמחים בעלי הסעודה לקראתם. ויש מקילין דלא צריך כלל שירבו בשבילם. **ו'** לפי דעת המחמירים אין למנות לפנים חדשות אנשים המזדמנים באותו רגע כמלצרים המשמשים בסעודה וכדו'. וכן יש להחמיר עכ"פ לכת'. ומנהג העולם שלא לדקדק בזה.

ועוד כתב שם דבמקומות שרגילי להסיר השירוק מן הלחם כשמוציאין אותו מן התנור באותו ברזל שמנקרין בהן העריבה, צריך הברזל טבילה וברכה (אע"פ דעיקר הכלי עומד לנקר העריבה).

וכן בס"י פ"ט כתי - פסק רשב"ם דישיראל השואל מחבירו כלי שלקח מהגוי חייב להטבילו, אחרי שכבר נתחייב בו הישראל הראשון, והא דאמר שאולין פטורין היינו שאולין מהגוי, ע"כ. ואפי' אם לא נתחייב הראשון בטבילתם ממש כגון שלקחו למלאכתו והשני שואלו לסעודה, מ"מ נתחייב בידו, דאילו היה הישראל הראשון עצמו רוצה לשמשו לסעודה אפי' עראי היה צריך להטבילו, כדאיתא לעיל (סי' פח).

ומצינו **בד"מ** (סי' ד) דהביא דברי האיסור והיתר דסכין המיוחד לקלפים אסור לאכול בו עראי אם לא טבלו. וכי"כ **בהגהותיו** בס"ח גבי כלי שלקחו ישראל מגוי לחתוך בו קלפים והשאליו לישראל אחר, דהראשון אסור להשתמש בו לצרכי סעודה אפי' דרך עראי בלא טבילה, אע"פ שלקחו לצורך קלפים.

וכן **בט"ז** (סי' ק) **ובש"ך** (סי' טז) הביאו דברי האיסור והיתר הארוך בס"י פ"ט דהיכא דלקחו ישראל והשאלו לאחר צריך טבילה (משמטא דאם היה רוצה הישראל הראשון להשתמש בו אפי' עראי היה צריך להטבילו), והעלו דיש להטבילו בלא ברכה או יטבול אחר עמו. ונראה מדבריהם דשפיר ס"ל האי דינא דאפי' לתשמיש עראי בעי טבילה.

אמנם **הפרי"ח** (סי' ק יט וסי' כב) כתב להשיג על דברי האיסור והיתר, והעלה דאזלינן בכלי בתר רוב תשמישו, וכל כלי שאינו מיוחד להשתמש בו למאכל אף שלפעמים גרילים להשתמש בו למאכל א"צ טבילה, ועל כס"י והש"ך שחששו לסברתו.

ובפרי"ת (סי' קא) אע"ז דחלק על **הפרי"ח** בסכין שקנאו לחתוך בו קלפים, דכיון שהוא כלי העומד לצרכי סעודה לא מהני מחשבתו להשתמש בו לצורך קלפים ע"מ להתיר להשתמש בו עראי לצרכי סעודה, מ"מ כתי' דכלי שאינו עומד כלל לצרכי אכילה, וזה תשמש בו לצרכי אכילה, בטלה דעתו אצל כל אדם כיון דהוא עצמו לא משתמש בו לצרכי אכילה אלא עראי.

ובערוה"ש (סי"מ והאלה) כת' דנ"ל פשוט דכמו דבהגהלה קיי"ל (סי' תנא) דאזלינן בתר רוב תשמישו, ה"ה בטב"כ אם רוב תשמישו של הכלי שלא לצורך סעודה, אע"פ שבמקרה חותך בו איהו מאכל א"צ טבילה, וכמ"ש הפרי"ח. ואף האו"ה יש לפרש דוקא ככה"ג כשקנה הכלי לכת' לשם כך שעיקר יהיה לחתוך בו קלפים ולפרקים יחתוך בו לחם, דאז ודאי דצריך טבילה, אבל אם קונה אותו לקלפים בלבד, ובדרך עראי חותך בו שאר מיני מאכל א"צ טבילה. ואף דבדברי הרמ"א בס"ח אין נר' כן. מ"מ נר' דאין כוונתו דרך עראי לדרך מקרה, אלא כמו אכילת עראי שלא לתשמיש קבוע אלא דרך עראי, מיהו תדיר עושה כן, אבל דרך מקרה לא מקרי תשמיש. ויש להתיישב בזה וצ"ע.

מיהו לדנא נר' דמאחר דפטטות דברי האו"ה דלא כהפרי"ח, וכן כלא **ההפרי"ח** (ז' דהא איירי בסכין קטן של סופרים), והובאו דבריו ברמ"א בט"ז ובש"ך. וכן פטטות דברי הרמ"א דלא כהערוה"ש, אין להקל בזה בכלי מתכות דנר' עיקר דחיוב טבילתם מדאורי', ואף בכלי זכוכית דחיובם מדרבנן נר' דיש להחמיר בדבר. **העולה לדנא** - אין להשתמש בכלי לצרכי אכילה ללא טבילה, אף אם עיקר ייעודו של הכלי אינו לצרכי אכילה ואין משתמש בו לצרכי אכילה אלא בדרך עראי ומקרה.

נכתב ע"י

הרה"ג הרב שמעון פולולי שליט"א
מו"ץ הקהילה החרדית מעלה אדומים

פניני מוסר

עניני שבת קודש

קבלת שבת ע"י זמרה, כיון שהוא מעבר מעולם לעולם - "ויענין הניגון הוא, כאשר האדם בא לבטא רגשי הודאה ושמחה, והומה ליבו ומתרגש כל כך עד שאינו יכול לבטא רגשותיו ולבארם במילים, אז מתפרץ בניגון ושר הוא בלי מילים, זהו ענין הזמרה, ביטוי של שמחה והודאה עמוקא שאין כח במילים להלבישו". (הגר"ש פינקוס זצ"ל, שבת מלכתא עמ' קכב)

- "... שהשבת תמיד נכנסת בפתאומיות ובהפתעה, ואע"פ שהתכוונו כל השבעות ממצות זכור את יום השבת, וכל שכן כל יום הששי בהכנה דרבה, אבל כאשר סוף שון נכנסת השבת הוי זה מעבר בין עולם לעולם, וכשכחה השכינה הוי זו עליה נוראה לכל יהודי ויהודי שלא שייך להתכונן לזה כלל, ומרוב ההתרגשות מאבדים את כח הדיבור, ופותחים בזמרה". (שם עמ' קכד עיי"ש באריכות)

נערך ע"י מחבר סדרת "עבודת המועדים"